

Kapitel 6

Børnehavealderen

Da Alexander stille og roligt begynder at få behov for at være sammen med andre børn, arbejder vi i flere år med tanken om, hvor vi ser at Alexander vil kunne få et relevant børnehavetilbud. Da Alexander er omkring tre år, beder sagsbehandler os om at undersøge muligheder i vores kommune. Vi er klar over, at han ikke vil kunne fungere i et almindeligt børnehavemiljø. Mange børn samlet på få kvadratmeter og med få voksne vil være alt for voldsomt for ham. Han vil have brug for rolige overskuelige rammer og for fast støtte. Vi er også klar over, at han vil få brug for en langsom indkøring, som må tilpasses hans reaktioner. Vi har tidligere, da Alexander var 18 måneder, besøgt en specialbørnehave i vores bopælskommune. En fysioterapeut fra stedet hjalp os mht. Alexanders motoriske udvikling og foreslog, at vi kom på besøg på stedet.

Det var nok med henblik på, at hun umiddelbart vurderede Alexander til at være indenfor deres målgruppe. Specialbørnehaven ligger i rolige naturskønne omgivelser. Der er dygtige pædagoger, sanserum og i det hele taget perfekte rammer. Da vi besøgte stedet, som vi på forhånd havde informeret om hans sårbarhed i forhold til berøring og overstimulering, oplevede vi, at de efter få minutter tager ham på armen og viser ham rundt på hele stedet. Alexander var på dette tidspunkt 18 måneder. Jeg er ikke i tvivl om, at der er dygtige folk ansat på stedet og at de er gode til børnene, som er hos dem. For os var det dog lidt bekymrende, at der ikke blev lyttet til vores beskrivelser af hans begrænsninger i forhold til fysisk kontakt med fremmede.

Vi spørger til, hvordan en eventuel indkøring vil kunne foregå, hvis Alexander skulle starte hos dem. De oplyser, at hos dem bliver børnene hentet i busordning, så de er på skolen kl. 8.00 og hjemkørsel kl. 16.00. Vi spørger ind til, om det ikke er muligt at lave en individuel ordning. At vi sagtens vil kunne køre ham selv, og om det er muligt at korte tiden ned, da vi ikke ser ham være i stand til at være afsted så mange timer. Vi får oplyst, at de er et heldagstilbud, og at buskørslen er en del af tilbuddet. En eventuel indkøringsperiode vil max kunne strække sig over den første uge. Dette får os til at fravælge stedet som en mulighed. Vi har nogle klare forestillinger om, hvad stedet skal kunne tilbyde: Vi skal selv have mulighed for at køre Alexander til og fra stedet. Hvis han skal transporteres med buskørsel sammen med andre børn, vil han allerede dér blive overstimuleret. Det skal være muligt at lave en lang indkøringsperiode hvor vi får mulighed for at være med i starten. Der skal være mulighed for rolige rammer – gerne masser af udendørs rum da det er der Alexander trives bedst og hvor han har lettest ved at indgå i relationer. Det skal være et sted som kan/vil indgå i et tæt samarbejde med os.

Valg af børnehave

Vi har tidligere haft et meget positivt samarbejde med en privatskole, hvor et af vore plejebørn gik. Vi oplevede, at personalet var gode til at samarbejde, og at de arbejdede meget med struktur og forudsigelighed. Samtidigt var de gode til at rumme børn med særlige behov.

Da vi vidste, at de også havde en tilknyttet børnehave, valgte vi at undersøge, om det kunne være en mulighed. Vi kontaktede dem for et møde, og på mødet med børnehavelederen fik vi beskrevet Alexanders sårbarheder. Han fortalte åbent, at de ikke havde nogen erfaring med børn med rusmiddelskader, men at de var åbne overfor at tilegne sig den nødvendige viden. De havde indimellem børn med særlige behov og dermed også en vis viden og erfaring indenfor

specialpædagogikken. Børnehaven havde ca. 26 børn. De holdt til i et lille hus i tilknytning til skolen, men hver dag om formiddagen gik de til "landstedet". En landejendom som lå ca. en km fra børnehaven. Her havde de et stort udendørs areal med græs, træer og legeområder. En af bygningerne var omdannet til spise-/legerum. Der var bygget en lille pavillon til de børn, som sov middagslur. Der var en tilhørende staldbygning, og børnehaven havde et æsel, får, geder, høns samt kaniner. Børnene var altid udendørs på landstedet og var kun inde for at spise – når vejret tillod, det spiste de udendørs. Da Alexander jo trives bedst udendørs, og da han desuden er meget glad for dyr, var det oplagt at arbejde videre med dette sted. Da både vi og børnehaven er enige om at gå videre med muligheden for at få Alexander indskrevet hos dem, aftaler vi allerede ved første møde, at vi frit må benytte landstedet, når de ikke er der. Dvs. i weekender/helligdage samt hverdage efter kl. 16 hvor de går tilbage til børnehaven. Dette giver os en unik mulighed for at introducere Alexander til stedet, uden at han skal forholde sig til andet end selve stedet. Jeg spørger, om vi kan få mulighed for at deltage i selve indkøringen af Alexander. Dvs. mulighed for at være med, indtil det vurderes, at han kan være der alene. Dette er der intet i vejen for. Lederen giver udtryk for, at det vil give dem en rigtig god forståelse for, hvordan Alexanders sårbarheder bedst håndteres. Samtidig aftaler vi, at hvis stedet godkendes af anbringende kommune, så skal der også ansøges om støttetimer. Lederen udtrykker også et ønske om, at hele medarbejderstaben kan få nogle generelle informationer omkring Alexander. Vi aftaler, at hvis alt falder på plads, kommer jeg nogle timer en dag og fortæller om Alexanders særlige sårbarheder.

Børnehaven

Dette bliver startskuddet til en ny epoke i Alexanders liv. Mens der bliver arbejdet med det rent formelle omkring indmeldingen i børnehaven, begynder vi at komme på landstedet med Alexander. Et sted han hurtigt tager til sig. Her er fred og ro, masser af natur og dyr, som han er nysgerrig på og som kan fodres med lidt grønt. De første par måneder bruger vi på at introducere Alexander til stedet. Først kun udendørs men senere også til de indendørs rammer på landstedet. Selve børnehaven ved skolen introduceres han ikke til. Da indmeldelsen er på plads besøger jeg børnehaven, hvor jeg bruger et par timer på at fortælle personalegruppen om rusmiddelskader generelt og især om Alexanders specifikke sårbarheder. De har samlet alle fra det faste personale lige fra ledelse til køkken- og rengøringspersonale. Det bliver en god dialog, hvor jeg fortæller om Alexanders særlige sårbarhedsområder. Personalet stiller gode relevante spørgsmål.

Indmeldelsen kommer på plads efter en måneds tid og sagsbehandler kommer på besøg. Hun får set rammerne i børnehaven samt landstedet, og vi får afholdt et formelt møde, hvor der er fokus på Alexanders særlige behov. Det bliver aftalt, at der i første omgang søges om ni ugentlige støttetimer. Vi aftaler endvidere, at vi i opstarten vil være der sammen med Alexander. Vi kommer kun på dage hvor Alexander har overskud til det, og at Alexander langsomt introduceres til både børn og personale. Børnegruppen kommer ned på landstedet omkring kl. 11.00. Dog går en lille gruppe på omkring seks børn derned en halv time tidligere. Dette giver en god mulighed for at introducere Alexander til børn og voksne i små bidder. Vi begynder derfor med at komme ned på landstedet, inden der ankommer børn. Vi bliver så, til den lille gruppe ankommer og går, inden resten ankommer. Vi opdager hurtigt, at det er for meget for Alexander at besøge landstedet hver dag. Han er nysgerrig på de andre børn og på personalet, og tager gerne kontakten selv.

Men han bliver hurtigt fyldt op, og vi må hele tiden være opmærksomme på at trække ham, når han begynder at udvise tegn på at blive overstimuleret. Når han begynder at blive urolig, omkringfarende eller begynder at skubbe andre børn væk. Efter en dag med et besøg på landstedet af en times varighed, har Alexander brug for den efterfølgende dag til at "falde ned" og samle overskud til næste besøg. Derfor vælger vi at komme mandag-onsdag-fredag. Det giver ham mulighed for at bearbejde oplevelserne. Alexander er generelt glad og positiv overfor alle. Han vil gerne kontakten med de andre børn, men det er tydeligt, at han har meget svært ved at aflæse dem, ligesom børnene har svært ved at forstå ham. Både de signaler han sender samt hans vanskelige sprogformulering. Det bliver igen dyreverdenen, som kommer Alexander og hans omgivelser til hjælp.

Alexander elsker at være med omkring fodring og pasning af dyrene på Landstedet. Han hjælper til med fodring af høns, hø til fårene og samler grønt til kaninerne. I disse aktiviteter, som foregår med et til to børn samt en voksen fra børnehaven, kan Alexander deltage aktivt og samarbejde med både børn og voksne. Der bliver hér skabt små flig af relationer, som der kan bygges videre på. I de første måneder af Alexanders børnehavestart, er vi med på denne måde. Både Alexander og vi lærer stedet, voksne og børn at kende, men også stedets rytme og ånd.

Det kan være en stor udfordring for en personalegruppe at skulle kunne rumme et barns forældre. Mange steder fravælger man konsekvent denne fremgangsmåde. Dette er en stor skam. Hvis begge parter er indstillet på at vægte det positive samarbejde, kan det få stor betydning for barnets positive udvikling. Vi oplevede en personalegruppe, som var rummelig ud over det sædvanlige. Gennem hele Alexanders børnehavetid er vi aldrig blevet mødt med andet end venlighed og imødekommenhed. Her var der stor overensstemmelse med Børnehavens nedskrevne målsætning og udøvelsen i hverdagen: "At vi alle er ligeværdige mennesker og at vi skal

behandle hinanden med respekt og forståelse for det enkelte menneske”. Når børnene lidt forundret spurgte ind til Alexanders anderledes optræden, tog pædagogerne en snak med dem om at ja, Alexander har det lidt svært ved nogle ting, ligesom Peter har svært ved at tage sko på, og Lise svært ved at sidde stille. At vi alle har nogle ting, som er svære. Pædagogernes rummelighed forplantede sig til børnene, og Alexander blev stille og roligt accepteret som en del af børnegruppen.

Efter et par måneder på denne måde, begyndte vi stille og roligt at trække os. De ni støttetimer, som vi fik bevilget, valgte vi, i samråd med børnehaven, at anvende fra det faste personale. Det havde den fordel, at Alexander ikke skulle introduceres til en ny voksen, samt at støttepersonen jo dermed havde et indgående kendskab til de øvrige voksne og børn. I begyndelsen var det udelukkende Alexanders kontaktpædagog, som varetog opgaven. Vi startede langsomt op ved at vi blot gik fem-ti minutter udenfor området. Stille og roligt udvidede vi så tiden. Alexander starter med at være der to gange to timer ugentligt. Senere udvides det til tre dage á to timer. Alexander reagerede ikke voldsomt på det. Han var efterhånden tryk ved både pædagogen og rammerne på stedet.

Efter et halvt års indkøring kom Alexander fast i børnehaven de tre dage ugentligt. Han er i stand til at være der tre timer ad gangen. Hans faste støtteperson er blevet udvidet med to andre pædagoger fra børnehaven, således at de er tre, som skiftes om opgaven. Vi opdager hurtigt, at Alexander har brug for at vide, hvem der er hos ham. Der laves derfor et ugeskema, så han altid ved, hvem der er der. Hvis det bliver nødvendigt at ændre på det (sygdom og lignende) giver de os besked, så vi kan nå at forberede ham. Vi har en aftale med dem om, at hvis Alexander har haft en meget urolig nat, så kommer han ikke. Hvis støttepersonen mærker på Alexander, at han har en svær dag og er fyldt op, så ringer de efter os, og vi henter ham tidligere. I denne opstartsfasen prioriterer både vi og børnehaven, at Alexander skal have gode positive oplevelser, når han er i børnehaven. Alexander begynder langsomt at få små øer af legeoplevelser sammen med de andre børn. I starten kan han kun rumme et barn ad gangen, og pædagogen er nødt til at guide ham meget i disse situationer, da han har svært ved at afkode de normale signaler. Den tid, han kan være i relationen, må også afpasses. Bliver den for langvarig, bliver han urolig og skubber det andet barn fra sig. Støttepersonen er også opmærksom på hvilke børn, han leger med. Er det andet barn for uroligt eller lidt voldsomt i sin leg, falder Alexander hurtigt ud af relationen. I denne opstartsfasen har vi en meget tæt dialog med støttepersonen. Alexanders reaktioner er meget anderledes fra andre børns, og der er brug for at dele hans reaktioner, så der ikke bliver fejltolket på dem.

Da Alexander begyndte i børnehaven, aftalte vi med dem at vi hver tredje måned ville holde et lille opfølgingsmøde. Disse kvartalsmøder brugte vi til, at børnehaven fik beskrevet, hvordan den oplevede Alexanders udvikling hos sig, og hvad de lige pt. havde fokus på. Det samme gjorde sig gældende omkring, hvad vi oplevede derhjemme. Dette betød, at vi hele tiden vidste, hvad den anden part arbejdede med, og vi kunne understøtte hinanden. Hvis Alexander i en periode blev udfordret ekstra i børnehaven, sørgede vi for at holde lidt igen

derhjemme og omvendt. Alexander er glad for at være i sin børnehave. Han trives på landstedet, hvor der både er dyr og natur. Han er glad og positiv i kontakten til både de voksne og børnene, blot han får dem i små doser. Puttes der for meget på, bliver han flagrende og negativ i kontakten. Både personale og de andre børn er glade for Alexander. Han beskrives som en glad og positiv dreng.

Vi oplever også her, at det er svært for ham at skifte rum. Han er glad og positiv undervejs til børnehaven, men når skiftet skal ske, bliver det rigtig svært for ham. Ligeledes når han hentes. En problematik, som vi jo genkender fra mange andre situationer. Det er vigtigt, at vi her er opmærksomme på at afleverings- og afhentningssituationerne ikke bliver for langvarige, da dette blot forstærker hans reaktioner. Vigtige beskeder mellem os og pædagogen må sendes vis sms eller efterfølgende telefonopkald. Også her bruger vi afledning som et effektivt virkemiddel.

Når Alexander kommer hjem fra børnehaven, skal han skærmes. Det er tydeligt, at han har været på hårdt arbejde de timer, han har været i børnehaven. Vi får hurtigt lavet en rutine: Når han kommer hjem kommer han ind på sit værelse. Her ser han en film eller et tv-program om dyr eller natur. Der skal ikke være nogen hos ham, og det er forbudt at gå ind til ham. Han har brug for at vide, at jeg eller Morten er lige i nærheden, men ikke træder ind i hans privatsfære. Når han er klar til kontakt igen, kalder han eller kommer ud til os. Nogle dage er han så overstimuleret, at han ikke kan komme direkte fra børnehaven til hjemmet. Disse dage er han konfliktsøgende og vred/aggressiv i bilen, ofte også grædende. Så stopper vi ved en lille skovsti eller ved havet og går en tur sammen. Dette beroliger ham hurtigt og han bliver optaget af naturen omkring sig. Efter en lille times tid er han klar til at komme hjem. Så kan han igen indgå i en god kontakt. Vi er meget opmærksomme på at disse dage, hvor han er i børnehaven, ikke skal fyldes med andre oplevelser. Han skal have ro til at "læsse" oplevelser og udfordringer af, som han har været i. Alexanders opstart i

børnehave betyder også, at nætterne igen bliver tiltagende urolige. Jeg må i lange perioder sove inde hos ham igen. Han vågner igen 6-8 gange om natten, ofte meget angstfyld og grædende.

Han begynder også at stamme i denne periode. Da han i forvejen har en meget langsom let monoton udtale, betyder det, at han bliver vanskeligere at forstå. Vi giver ham masser af tid og ro, når han skal formulere en sætning. Indimellem, når han går i stå på et ord, giver vi ham det for at hjælpe ham gennem hele sætningen. Ellers går han i stå og opgiver. Ofte forsøger han at kommunikere uden ord men med tegn og ved at tage os i hånden og vise, hvad han vil. Vi giver ham lidt luft i denne periode. Både med hensyn til sproget og de andre udviklingsområder. Vi er klar over, at han på nogle områder går lidt tilbage i sin udvikling, men vi giver ham tid og ro, før vi begynder at stille krav til ham.

Hans børneeksem og astma toppe også i denne tid. Vi mærker tydeligt, hvis han bliver presset for meget, så blusser den op. Alexander udvikler sig støt og roligt i børnehaven. Han er glad for at være der. Stille og roligt får han oparbejdet nogle sociale relationer. I begyndelsen er der en-to piger, som han foretrækker. Det er rolige ressourcestærke piger, som er glade for ham. Senere udvides kredsen til fire-fem børn heriblandt et par drenge. Han er i stand til at indgå i lege med en lille gruppe ad gangen. I starten kun over kort tid men med tiden over en længere periode. Støttepædagogen må hjælpe og guide Alexander i kontakten. Han har svært ved at forstå de sociale spilleregler, og de andre børn kan også have vanskeligt ved at aflæse ham. Hvis Alexander bliver overstimuleret i legen, bliver hans kontaktform negativ: Han skubber de andre væk, ødelægger legen (ødelægger sandslottet og lign.). Det bliver altså vigtigt, at støtten fanger disse situationer, når de opstår og hjælper Alexander til at trække sig og få en pause fra det sociale samspil. Alexander er på hårdt arbejde i disse situationer. Han bruger megen energi på at forstå andres

hensigter og på at gøre "det rigtige". Når overskuddet er opbrugt, bliver han destruktiv i sin adfærd.

Når han får tilbudt en pause sammen med en voksen, i form af en gåtur, lidt højtlesning eller lignende, kommer der igen ro på ham, og efter lidt tid er han igen klar til at deltage socialt.

Alexander er populær i børnegruppen. Når han har overskud til det sociale, er han meget givende og omsorgsfuld. Han er gerne den, som skubber de andre rundt i moon cars, trøster omsorgsfuldt dem som har slået sig, og er smittende i sin positive væremåde. Han har fortsat, gennem hele sin børnehavetid, fuld støtte på. Han skifter nu mellem tre forskellige faste pædagoger fra børnehaven. Dette fungerer fint for Alexander. Han er tryk ved de voksne, og det har flere fordele: De kan overlappende hinanden ved sygdom, ferie og lignende, og det er udviklende for Alexander. Han bliver mødt forskelligt af sine støttepersoner, og dermed lærer han forskellige sociale samspilsmetoder. Indimellem søger Alexander en anden voksen i børnehaven. Hvis der f.eks. foregår noget i en anden gruppe, som han fanger interesse for, slipper støtten ham og lader ham være en del af denne gruppe midlertidigt. Efter et års indkøring i børnehaven kommer Alexander fast de tre dage om ugen á fem timer. Hvis pædagogen kan mærke, at Alexander har en svær dag og ikke kan rumme at være der 5 timer, så bliver vi kontaktet og henter ham før. Når Alexander hentes før, eller ikke kommer af sted i børnehaven, så er det udelukkende ud fra en vurdering af hvorvidt, han overstimuleres. Vi er bevidste om, at det er vores, og ikke Alexanders, beslutning. Almindelig "Jeg gider ikke i dag" er ikke en begrundelse for at blive hjemme.

Det er fortsat problematisk for Alexander at ankomme og at forlade børnehaven. Når han kommer om formiddagen, mødes han oftest af glade børn der råber Hej Alexander!! Og så løber de henimod ham. Dette kan han ikke tackle. Han skubber børnene væk, kigger væk og forsøger at gemme sig. Ligeledes er det svært for ham at mødes af støttepersonen.

Allerhelst vil han komme uset og langsomt nærme sig de andre (børn som voksne). Da det, som tidligere nævnt, er svært for ham at rumme skift, bliver det alt for overvældende, at han samtidigt skal rumme kontakten til børn og voksne.

Ligeledes er det svært for ham at blive hentet. Han vil gerne hjem med det samme og kan ikke være i afleveringssituationen. Ligeledes er det fortsat svært at komme ud ad bilen og ind, når vi kommer hjem.

Efter at have gået i børnehaven i et halvt år, bliver der sat en talepædagog på ham. Børnehaven vil gerne have yderligere redskaber til at hjælpe ham med sprogudviklingen.

Talepædagog

Talepædagogen vælger at besøge Alexander i hjemmet først. Her tester hun ham, medens jeg er tilstede. Hun oplever en glad dreng, som tager lidt ukritisk imod hende. Han er interesseret og samarbejdsvillig. Øjenkontakten er sparsom og vigende, når han bliver usikker. Han bliver testet med en standardiseret ordforrådstest og en impressiv test, som undersøger barnets sprogforståelse. I ordforrådstesten scorer Alexander betydeligt over, hvad der kan forventes af et barn i hans alder. Den impressive test (sprogforståelse) bliver også besvaret fuldt ud alderssvarende. Hans veludviklede ordforråd indikerer, at han profiterer fint af den sproglige stimulering, som han får.

Ved sit besøg i børnehaven møder hun en mere reserveret dreng. Han viste ikke umiddelbart tegn på at kunne genkende hende. Hun så ham i nogle situationer med et par andre børn og hans støtteperson. Hun vurderer, at hvis den voksne ikke havde været så understøttende og guidende for Alexander i legen med de andre børn, så havde det ikke været muligt for ham at indgå i den. Det spontane samspil med de andre børn var sparsomt og *kun* på opfordring fra støtten så Alexander på

de andre børn og svarede på deres henvendelser. Under en af legene går en kompressor i gang (der blev udført jord- og betonarbejde i nærheden), og Alexander bliver voldsomt påvirket af dette. Han farer sammen, holder sig for ørerne og beder om at komme ind.

Indenfor forsøger hun sammen med støttepersonen at gennemføre en fonologisk test (undersøgelse af udtalen), men Alexander går uroligt frem og tilbage i lokalet og siger til sidst: *”/ skal lade mig være!”*

Det respekterer hun. Hendes konklusion er at Alexander tydeligvis har nogle fonologiske vanskeligheder (selvom testen ikke gennemføres). Hun er overrasket over de to forskellige oplevelser med ham. Hjemme oplevede hun ham som glad, og han havde overskud til at indgå i et samspil med hende. I testsituationen var han vedholdende, og hun fik gennemført det, hun havde planlagt. I børnehaven mødte hun en dreng, der virkede fuldstændig afhængig af at have en guidende og støttende voksen ved sin side. I samværet med de andre børn, hørte hun stort set kun Alexander tale på opfordring fra den voksne. Meget flot fik han sagt fra i forhold til undersøgelsen, fordi han ikke magtede det i situationen.

Hendes konklusion er, at Alexander rent sprogligt har nogle gode kompetencer. Sprogforståelsen er god, og han har et veludviklet aktivt ordforråd. Han har udtalemæssige vanskeligheder, men grundlæggende er den sproglige udvikling god. Hendes største bekymring er, at Alexander i så ringe grad anvender sit sprog i samværet med børn og voksne i børnehaven. Hun bemærker også at hans prosodi (sproglyde) er lidt påfaldende. Hans toneleje er ofte monotont og uden de sædvanlige skift i lejet.

Denne test falder godt sammen med den forståelse, vi har af Alexander og hans sprogudvikling. Vi har fra starten af Alexanders sproglige udvikling haft oplevelsen af, at hans sprogforståelse var fin, og at han havde et veludviklet ordforråd. Vi oplevede, at det snarere var en psykisk modvilje

mod at tage sproget til sig, end at det var manglende evner. Vores supervisor gjorde os i denne periode, omkring det manglende sprog, opmærksom på, at det for nogle børn kan være farligt at tage sproget til sig. Al udvikling er ukendt farligt land - også den sproglige udvikling. På det tidspunkt, hvor testen laves, taler han gerne hjemme. Men da han jo udfordres voldsomt af at være i børnehaven, så benytter han kun sproget sparsomt. Han overstimuleres voldsomt ved den høje uventede lyd af en kompressor og er i stand til at bede om hjælp (jeg vil gerne ind). Indenfor er han beskyttet mod lyden, men overstimuleringen er sket. Selv i denne situation er han i stand til at få sagt fra overfor testen. Når Alexander gerne vil formulere en sætning, oplever vi, at der er en vis latenstid fra ordene er tænkt til de kan formuleres. Altså tegn på en langsom bearbejdningstid.

Alexanders særegenhed

I takt med at Alexander udvikler sig kognitivt og at hans verden udvides i form af børnehaven, begynder han også at udvikle sin egen personlighed. Han er nysgerrig og interesseret i den verden, han er en del af og hans interesse for omverdenen er stor. Han forundres over ting, som de fleste af os ikke skænker mange tanker, og denne undren deler han velvilligt ud af:

"Hvorfor er det lige at vi sprøjter gift ud over markerne, når vi jo godt ved at det skader naturen og os selv? Det er da dumt!!" "Hvorfor putter vi grise ind i store stalde? De er jo skabt til at være udenfor og grave i jorden?"

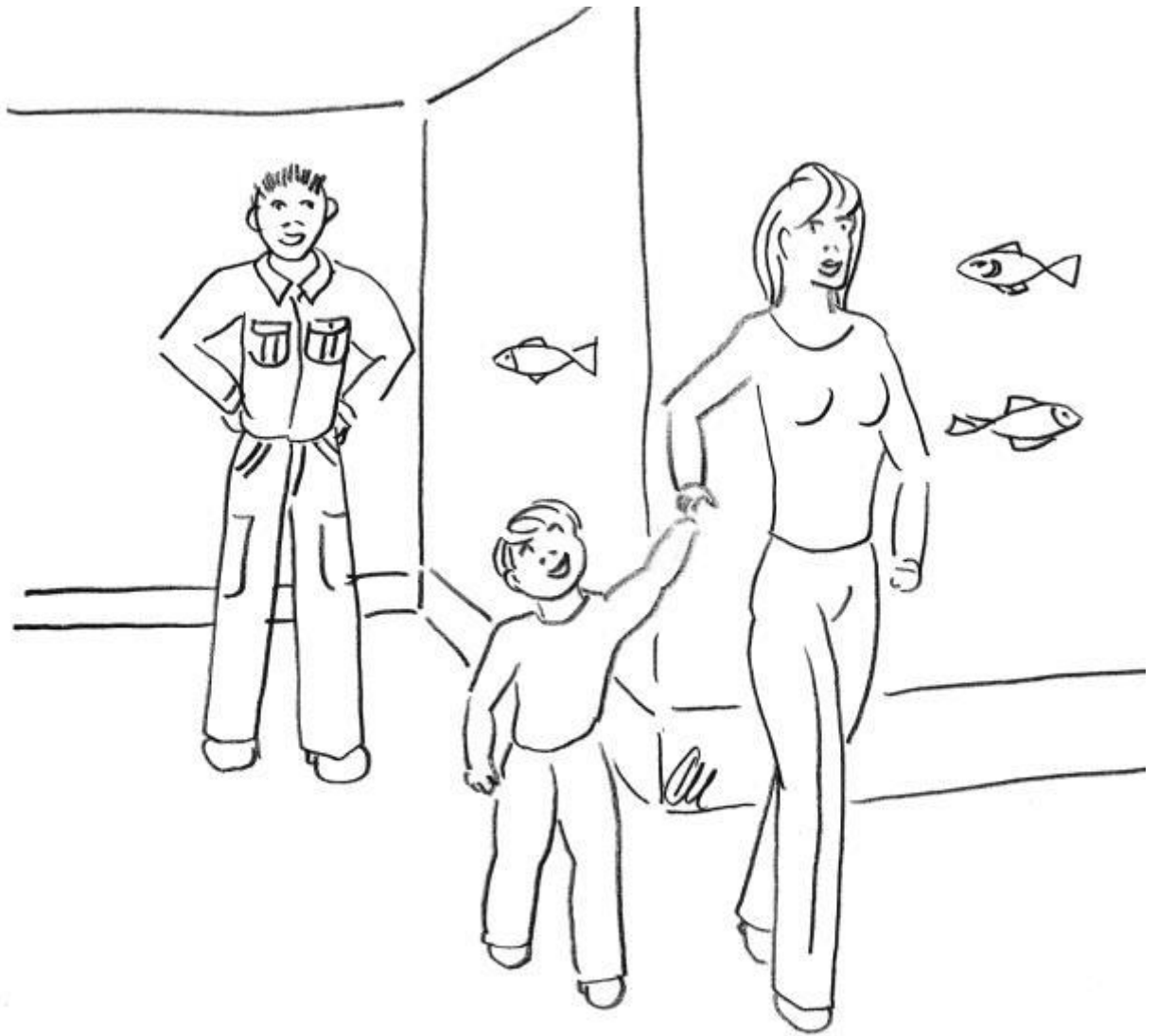
Ret tidligt beslutter han, at han vil være økologisk landmand, når han bliver stor. Senere kommer han lidt i konflikt med dette ønske: *"Jeg tror ikke, jeg vil være økologisk landmand alligevel."* Adspurgt hvordan det kan være, svarer han: *"De kører jo rundt på markerne i deres store maskiner og forurener, det gi'r jeg altså ikke meget for."* Hans forholden sig til omverdenen gør ham til en spændende person at være

sammen med. Han ser ofte ting fra en anderledes vinkel, og vi bliver ofte udfordret i at stille tingene lidt på hovedet. Samtidigt begynder han at sætte os til vægs, når samtalen falder på dyreriget. Hans lagrede viden på dette område er nu så stor, at vi ikke kan følge med og i disse år opdager vi værdien af at kunne google de mest mærkelige emner, som han stiller spørgsmål til.

Under et af vore besøg på et naturhistorisk center sidder Alexander og jeg alene ved et stort akvarium og ser på fisk. Vi er her som vanligt lige efter åbningstid, hvor der er fred og ro. Alexander sidder fordybet i at studere fiskene. En naturvejleder kommer forbi, hilser på os og lægger mærke til Alexanders fordybelse. Han stopper op, peger på en af fiskene og beskriver fiskens levevilkår for Alexander. Alexander kigger ganske kort på ham og svarer: "Ja det ved jeg godt". Og tilføjer et par ekstra detaljer omkring fisken.

Naturvejlederen peger på en anden fisk og begynder at beskrive dens levesteder og foretrukne føde, Alexander afbryder ham og retter ham: "Nej, det passer faktisk ikke – det er nemlig sådan at..." (sådan begynder Alexander altid en sætning, når han citerer viden, han har lagret). Jeg husker ikke de nøje beskrivelser omkring fisken, som Alexander kom med. Modsat ham er jeg ikke så god til at lagre viden.

Men jeg husker tydeligt, at naturvejlederen kiggede forundret først på Alexander og derpå på mig. Uden et ord forlod han rummet. Han vendte kort efter tilbage til os. Han havde været inde på kontoret og havde opfrisket sin viden – og kunne oplyse, at Alexander havde helt ret i sine udtalelser.

Da vi gik, kiggede Alexander op på mig og sagde med et skævt smil: *"Det behøvede han altså ikke at undersøge – jeg vidste godt, at jeg havde ret!"*

I takt med at Alexander bliver mere bevidst om omverdenen omkring ham og hans tilknytning til børnehaven udvides, bliver han også mere bevidst omkring sig selv. Han er kognitivt klog nok til at kunne gennemskue at de andre børn i børnehaven kan ting, som han ikke kan. Både fysisk men også socialt. Det påvirker hans selvværd negativt. Han begynder at vige i kontakten, når han møder andre. Han bliver usikker og gemmer sig lidt væk. Samtidig begynder han at stille spørgsmål: "Hvorfor er jeg anderledes". "Hvorfor kan jeg ikke det, som de andre børn kan?"

I starten forsøger vi at forklare ham, at vi alle sammen har ting vi er gode til, og ting, som er svære for os. At ingen kan alt, men at vi alle kan noget. At han jo f.eks. er rigtig dygtig til dyr og natur, og at vi alle sammen udvikler os og kan blive bedre til de ting, som er svære for os.

Alexander er til julegudstjeneste med børnehaven. Da jeg henter ham, fortæller pædagogen, at han har klaret det rigtig flot. Været stille og lyttende under hele gudstjenesten. Da jeg putter Alexander om aftenen og vi har sunget en godnatsang, siger han stille: "Præsten sagde, at Gud har skabt os alle. Hvis det er rigtigt, betyder det så, at han lavede en fejl, da han skabte mig? Der er jo så mange ting som er svære for mig... som jeg ikke kan... og det er så svært om natten..."

I denne periode begynder han også at sætte ord på nætterne. Han beskriver for os, at han hader at skulle sove. Vi er klar over, at det ikke kun skyldes almen modvilje mod at skulle i seng. Vi spørger ind til, hvad det er han hader. Han svarer, at han er bange om natten. Om natten tænker hans hjerne alle de mest forfærdelige tanker som findes, og så vågner han og er bange. Han spørger os direkte, hvorfor han mon har det sådan.

Vi er klar over, at vi ikke kan holde Alexander hen med bortforklaringer. At han har brug for at få nogle reelle svar. Vi vender emnet med vores supervisor. Hun husker os på, at Alexander i fostertilstanden har været truet på livet igen og igen.

At denne reelle dødsangst i dag er en del af Alexanders liv. Dette giver rigtig god mening for os. Vi oplever jævnligt at situationer, som almindeligvis ikke skræmmer, er meget angstprovokerende for Alexander. En høj uventet lyd f.eks. får ham til at stivne i angst. Et fald får ham til at reagere voldsomt, nærmest som en dødstrussel. Ligeledes har vi ved tidligere samtaler talt med supervisor om, at Alexanders krop ikke er hans ven men hans fjende. Når han bliver syg, bliver han oftest meget angst. Dette er sandsynligvis også en konsekvens af de trusler, han har været udsat for i fostertilstanden.

Vi tager kontakt til familieambulatoriets psykolog for at høre hvilke erfaringer de har gjort sig. Hvilke anbefalinger de kan give. De har ikke så mange erfaringer omkring det, men deres anbefaling er, at Alexander skal præsenteres for sandheden. At han skal have den i børnehøjde, men at det er vigtigt, at han fratages ansvaret for at han er anderledes, da det ellers let vil kunne medføre, at han udvikler et lavt selvværd.

Derfor præsenteres Alexander for sin baggrund, da han er fire- et-halvt år. På dette tidspunkt er han allerede klar over, at han er plejebarn. Han er vokset op sammen med vore andre plejebørn, og dette er noget helt naturligt for ham. Da han i sin tid spurgte ind til det, havde vi en kat som havde forladt sine killinger. Heldigvis havde vi en anden kattemor, som gladelig overtog plejen af killingerne. Denne historie inddrog vi i fortællingen om hans og de andre plejebørns forældre.

Kattemor, som forlod sine killinger, var en sød og dejlig kat. Hun kunne bare ikke rigtigt det dér med at være kattemor. Så var det jo rigtig godt, at der var en anden kattemor, som var god til det og kunne hjælpe killingerne. For Alexander var det helt naturligt at sammenligne dyre- og menneskeverdenen...

Der er nogle mennesker, som er gode til at være forældre, og andre har sværere ved det – så er det godt, at man kan komme til plejeforældre. Dette udløste, at Alexander i en periode begyndte at studere forældre sammen med deres børn.

Når han sad og observerede en mor med sit barn på en legeplads, kunne han komme hen til mig og sige: *“Jeg tror at hun er en rigtig god mor.”*

Vi måtte altså hjælpe Alexander med at få frataget ansvaret for sin anderledeshed og give ham vigtig viden om sin herkomst. Vi forklarede ham, at hans mor havde taget noget som hed narkotika, mens han lå inde i mors mave. At det var noget, som ikke var godt for et lille barn og at det var derfor, at der var ting, som var svære for ham og at det også var derfor, at han havde det svært om natten. Vi fortalte ham samtidig at han sagtens kunne få det bedre. At vi kunne se, at det allerede var blevet meget bedre, siden han blev født og at det var én af vores opgaver som plejeforældre for ham: At hjælpe ham til at få det bedre. Alexanders reaktion på det var meget sigende. Han begyndte at smågrine samtidigt med, at han græd:” *Siger du at jeg måske kan få det meget bedre om natten? Og at de ting, som er svært for mig, også kan blive meget bedre?*” Alexanders lettelse var mærkbar. Og tankevækkende. Dette havde øjensynligt fyldt meget mere i ham, end vi var bevidst om. I takt med at Alexander blev ældre og mere bevidst, kom der naturligt også flere spørgsmål fra ham. Spørgsmål som: *“Hvorfor tog min mor det der narkotika, når hun jo godt vidste, at det ikke var godt for mig? Hvorfor tager folk sådan noget stads?”*

Vi forsøger at besvare spørgsmålene, når de dukker op hos ham. Vi er bevidste om ikke at udstille hans forældre. Vi forklarer, at vi er helt sikre på, at hans mor ikke har gjort det for at skade ham. At vi er sikre på, at hun elsker ham og ønsker ham det bedste. Men at vi nogle gange kommer til at gøre ting, som ikke er godt. Denne nuance forstår og accepterer Alexander. Han ved jo også godt, at det ikke er godt at spise usunde ting – men at vi alle alligevel gør det!

Vi oplever, at det har været en stor hjælp for ham at få forklaringen på hans vanskeligheder. At han nu har forståelsen at det ikke er ham, som der er noget galt med. Og at han kan få

hjælp til at få det bedre.

Alexander og omverdenen

Alexanders første år er foregået i rolige trygge rammer i hjemmet. Vi har forsøgt at skåne ham for alt for mange stimuli, hvilket har bevirket, at han ikke har haft så megen kontakt med omverdenen. I takt med, at han bliver ældre og hans behov for kontakt udadtil ændres, begynder omverdenen også at komme ind i hans liv. Alle som har et barn, der er anderledes og falder udenfor normen af, hvad vi kategoriserer normalt, har oplevet, hvor svært det kan være for omgivelserne at acceptere anderledeshed hos børn. Når vi har været på offentlige legepladser, til offentlige arrangementer og lign. har vi, ligesom andre oplevet at børn som Alexander let mødes negativt. Dette uanset om det er af børn, unge, voksne og ældre mennesker. Vi har en beklagelig menneskelig evne til at tage afstand fra det ukendte og uforståelige. Dette betyder, at de børn, som har allermost behov for at møde accept og forståelse, ofte møder afvisning.

Vi mennesker er udprægede flokdyr, og vi har alle et ønske om at være en del af flokken. Dette bliver vi lettest ved at agere som alle andre. Når børn som voksne agerer helt anderledes end de gængse normer foreskriver, skyldes det som oftest ikke, at de ikke *ønsker* at være indenfor normen, men snarere at de har svært ved det. At blive afvist af omgivelserne, fordi man er anderledes, er ødelæggende for vores selvværd og er med til at forstærke følelsen af at være ekskluderet af samfundet. Da rammerne for normalitet samtidigt bliver mere og mere snævre i vores samfund, er der efterhånden mange, som kommer til at lide under det. Vi har utallige gange oplevet denne afvisning af Alexander, fordi han agerer anderledes. Både af børn og voksne. Vi kan som voksne mennesker godt rumme det, og vi har i disse situationer forsøgt at beskytte ham ved at forlade de steder, hvor han er blevet mødt uhensigtsmæssigt. Jeg har indimellem haft svært ved at bevare overbærenhed i forhold til disse mennesker. Indimellem har jeg tænkt, at disse uvidende

mennesker bare skulle vide, hvor meget denne lille fyr dagligt kæmper for at kunne rumme livet.

Vi har dog altid forsøgt at møde afstandtagen/undren med et åbent positivt sind, og har også haft glæde af at opleve, at afstandtagen, via få beskrivende ord, har kunnet vendes til accept og forståelse. På et tidspunkt bliver vi kontaktet af lederen af børnehaven. De har oplevet lidt småsnakken i krogene af nogle forældre, som har undret sig over Alexanders tilstedeværelse i børnehaven og at han altid har en pædagog hos sig.

Betyder dette at andre (vores) børn tilsidesættes? Vi aftaler med lederen, at vi sætter os og forfatter en lille skrivelse til hele forældregruppen, som personalerne vil sørge for at omdele til forældrene. (Se bilag bagerst i bogen)

Vi er meget bevidst om, at lidt småsnakken hurtigt kan udvikle sig til afstandtagen. På sigt kunne det komme til at påvirke Alexanders tilknytning til de andre børn.

Denne skrivelse skabte ro, og nogle forældre begyndte rent faktisk at kontakte os for at lave legeaftaler. I disse år, hvor inklusionen har banet sig vej gennem hele vort børnelandskab, er det tankevækkende, at der ikke er blevet ofret mange ord på, hvordan vi som voksne møder børn, der er anderledes. Hvis vi voksne lægger afstand til disse børn – hvordan skal vore børn så kunne få indsigt i og rummelighed overfor dem?

Som min livskloge far engang udtrykte det overfor mig, da jeg stadig var ung og havde let ved at afvise det uforståelige og anderledes:

“Vi skal give rum og plads til de mennesker, som er lidt skæve. De er lige så værdifulde som alle andre, og indimellem kan vi faktisk lære meget af dem.” Det behøver vel ikke nævnes, at min far meget hurtigt tog Alexander under sine vinger og i dag har et helt særligt forhold til ham.

Kontrol på Familieambulatoriet

Da Alexander fylder fem år, skal han til sin næstsidste kontrol på familieambulatoriet. Her testes han som sædvanligt af en psykolog samt lægeundersøges. Iflg. psykologens test ligger Alexanders samlede verbale IK fint indenfor gennemsnittet. Han præsterer bedst i deltesten "Information", hvor han ligger et godt stykke over sin testalder. Det indikerer en god almenviden samt evne til at tilegne sig, huske og gengive viden.

Færrest ressourcer ligger indenfor "Handleområdet". Alexander synes at have vanskeligheder med at danne sig et overblik og gøre sig forestillinger om, hvordan tingene hænger sammen, og dernæst at kunne handle ved hjælp af de mentale billeder. Psykologen beskriver, at Alexander samlet fremtræder som en sød, smilende og samarbejdsvillig dreng, der *ikke* udviser indledningsvis reservation og er noget ukritisk i sin kontaktform. Han indgår i øjenkontakt – noget kortvarigt – og der skal arbejdes med at oppebære en vedholdende dialog. Han fortæller gerne om emner, der har hans interesse og gerne i detaljer. Han synes at have et stort ordforråd og har et relativt nemt forståeligt sprogbrug, i modsætning til forrige undersøgelse. Han har dog en noget umoden sætningsdannelse og en tendens til at svare med enstavelsesord. Tonelejet er monotont og bliver undervej mere skingert, efterhånden som Alexander fremtræder mere træt og ukoncentreret. Han profiterer, i begyndelsen af testen, af støtte og vejledning, men får undervejs mere brug for vejledning og afgrænsning af muligheder, hvor han fremtræder stadig mere ukoncentreret og flagrende, men stadig smilende. Han forsøger at være samarbejdsvillig. I forhold til at besvare mere komplicerede spørgsmål synes Alexander at have brug for tid til at tænke.

Alexander udviser vanskeligheder med at mærke egne grænser og behov og at kunne kommunikere om disse. Undervejs i testforløbet siger han ikke fra på trods af tydelig træthed og overstimulering. Dette afspejler sig i stedet adfærdsmæssigt bl.a. ved at sidde uroligt på stolen, rejse sig fra denne, besvare spørgsmål med et: *"Det ved jeg ikke"* (selvom det efterfølgende viser sig, at han kan svare). Han kravler ned under bordet og kilder psykologens ben.

Alexander åbner døren ud til venteværelset for at skimte Morten. Tilbage i lokalet begynder han at putte ting i munden og sutte på det. Alexander er tydeligt træt og overstimuleret, og hans adfærd er et forsøg på selvstimulering af et overbelastet nervesystem. Psykologen beskriver, at ovenstående vanskeligheder ofte ses hos børn, der har været udsat for alkohol og/eller euforiserende stoffer i fostertilstanden og dermed har fået skader i hjernen. Men at det også vækker mistanke om en eventuel udviklingsforstyrrelse. Dette understøttes af beskrivelser af Alexander. Han har navnlig vanskeligheder ved at læse andres ansigtsudtryk og intentioner. Samt at han har få særinteresser, hvor detaljerigdommen er stor.

Kombinationen af at Alexander på den ene side fremtræder træt, ukoncentreret og overstimuleret, samtidig med at han på den anden side fremtræder som en sød, smilende og samarbejdsvillig dreng, kan gøre det vanskeligt for Alexanders omgivelser at aflæse hans signaler og behov, hvis man ikke kender ham særdeles godt.

Hun beskriver at ovenstående symptomer hos Alexander indikerer, at han har vanskeligheder ved at mærke – og give udtryk for – egne behov. Hans ukritiske kontaktform i forhold til fremmede synes at afspejle, at han mangler et såkaldt "filter", hvilket ofte ses hos sårbare børn. Dette understreger, ifølge psykologen, nødvendigheden af et kompetent fagligt personale i daginstitution eller i andre miljøer, som Alexander færdes i

uden sine tilknytningspersoner.

Hun understreger, at udviklingen af Alexanders iboende potentialer fremadrettet i et skolemiljø betinges af optimale rammer, såsom regelmæssige pauser, reducere af stimuli, støtte og skærmning i én-til-én kontakt – og ikke mindst et kompetent personale, der evner at aflæse hans signaler og behov.

Et stresset barn har, som bekendt, vanskeligt ved at lære.

Lægen konkluderer, at Alexander ikke er velreguleret i forhold til sine basale behov i form af uro om natten, på trods af kugledyne. Han har træg mave som forværres ved overstimulering, og han kan eventuelt have en stofskiftelidelse. Han vurderes til at være let forsinket på både det grov- og finmotoriske område.

Efter dette besøg på familieambulatoriet besluttet det, at Alexander henvises til børnepsykiatrisk afdeling så han kan undersøges for, om han har en eventuel udviklingsforstyrrelse. Der laves også en henvisning til undersøgelse for en stofskiftelidelse.